

УДК 911.3

Матвієнко Н.М., Матвієнко В.М., Ігнатенко А.В.

**БАЛЬНЕОЛОГІЧНІ КУРОРТИ УГОРЩИНИ НА СВІТОВОМУ
ТУРИСТИЧНОМУ РИНКУ**

Проаналізовано місце бальнеологічних курортів Угорщини на світовому туристичному ринку та досліджено перспективи їх розвитку.

Ключові слова: бальнеологічні курорти, Угорщина, лікувально-оздоровчий туризм, велнес-туризм.

Проанализировано место бальнеологических курортов Венгрии на мировом туристическом рынке и исследованы перспективы их развития.

Ключевые слова: бальнеологические курорты, Венгрия, лечебно-оздоровительный туризм, велнес-туризм.

The place of balneological resorts of Hungary in the world tourist market and the prospects of their development are investigational is analysed.

Keywords: balneological resorts, Hungary, health-related tourism, wellness-turizm.

Постановка проблеми. Ритм сучасного життя більшості розвинених країн світу супроводжується процесами індустріалізації, урбанізації, надходженням широкого обсягу інформації, часто погіршенням екологічної ситуації. Вищезазначені чинники, а також робота в галасливих,

наповнених атмосферою одноманітності буднях спричинюють накопичення втоми, фізичного та психологічного характеру, що в свою чергу погіршує здоров'я людини, знижує її трудову та життєву активність. Турбота про охорону та зміцнення здоров'я населення є одним з найважливіших завдань цивілізованого суспільства. Адже високий потенціал фізичної та розумової діяльності людей слугує передумовою їх повноцінного життя. Відпочинок, як і праця, є невід'ємною складовою життєдіяльності людини. Саме ці завдання спрямована вирішувати санаторно-курортна рекреація. Сьогодні курортна рекреаційно-туристична сфера забезпечує близько 10 % світового валового продукту, інвестицій, робочих місць і споживчих витрат. Глобальна екологічна та економічна криза серйозно підвищила інтерес до рекреаційних можливостей курортної медицини, що оптимально впливає на стан трудових ресурсів. На початку III-го тисячоліття людство знову звернулося до природних методів оздоровлення. Одним із масових, популярних та найбільш давніх (відомих з античних часів) напрямків медичного туризму є лікувально-оздоровчий туризм. Важливим осередком, де останнім часом швидкими темпами розвивається лікувально-оздоровчий туризм є Угорщина. Це унікальна країна, яка займаючи зовсім незначну площу, має такі потужні бальнеологічні ресурси, які стали основою для створення понад ста бальнеологічних курортів.

Наукові джерела та публікації з даної проблеми. Вивченням даної проблеми займалися М.Я. Розенфельд, І.В. Смаль, М.П. Мальська та ін.

Мета статті полягає у з'ясуванні місця бальнеологічних курортів Угорщини на сучасному туристичному ринку та перспектив їх майбутнього розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Великим попитом в Угорщині в сучасних умовах користуються оздоровлювальні та екскурсійні тури – найчастіше туристи відвідують озера Балатон і Хевіз або столицю Будапешт. Остання – безумовний екскурсійний лідер, проте, як правило, «компанію» їй складають інші історичні міста країни. Також, стають популярними комбіновані програми, наприклад, Будапешт-Відень або Будапешт-Прага. Значного розвитку в країні набув, також, подієвий та місе-туризм. Відбувся перерозподіл туристичного потоку до Європи, і Угорщина відчула це на собі. Ніколи ще вона не отримувала стільки запитів на проведення міжнародних конференцій та симпозіумів, як у 2011 році. Крім того, великою популярністю користується відвідування міжнародних змагань («Формула-1») та фестивалів (фестиваль «Сігет»).

Проте найбільшу роль на туристичному ринку відіграє все ж лікувально-оздоровчий туризм. Угорщина входить до п'ятірки країн світу (Японія, Ісландія, Італія і Франція), за найбільшими розвіданими запасами термальної і лікувальної води. І якщо подорож до Ісландії досить дорога, то тури Мадярщиною по кишені багатьом туристам, у тому числі українським. Скажімо, відпочинок там коштує приблизно стільки, скільки на Чорноморському узбережжі Криму. Вельми важливо й те, що курорти

розташовані у мальовничих місцях, де можна побачити римські руїни та середньовічні містечка, які занесені до списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО [9].

На території Угорщини зареєстровано 1372 термальні джерела, 81 джерело мінеральних вод, 315 джерел лікувальних вод, 5 лікувальних печер, 5 місць видобування лікувальної грязі, 1 мофета (суха купальня), 385 населених пунктів з термальними купальнями, 13 всесвітньовідомих термальних курортів, 39 атестованих лікувальних купалень, 9 з яких розташовано у Будапешті. У 1937 р. на Міжнародній Конференції у справах купалень був обраний купальною столицею світу.

Вода джерел різниться за складом, але основна спеціалізація угорських курортів – лікування та реабілітація при захворюваннях опорно-рухового апарату, гінекологічних та дерматологічних проблем. Крім джерел, є також єдине в світі придатне для купання термальне озеро Хевіз з цілющими грязями.

Варто зазначити, що сьогодні серед пріоритетних напрямів туризму в Європі діловий, релігійний, спортивно-оздоровчий, круїзний. Значним попитом користується саме лікувально-оздоровчий туризм. Він популярний, головним чином, у Чехії, Польщі, Франції, Німеччині, Болгарії, Австрії та, звичайно, в Угорщині. Вона чудово зарекомендувала себе на міжнародному туристичному ринку [5].

При чому роль лікувально-оздоровчого туризму в Угорщині з кожним роком зростає. Досі найпопулярнішим місцем відпочинку вважалось озеро Балатон. Нині найпопулярнішим регіоном став Західно-Задунайський край. У його курорти Шарвар, Бюкк, Залакарош, Кехіду протягом останніх років вкладали величезні гроші. Тепер один тільки термальний комплекс у Шарварі має територію 55 тис. м², а площа його відкритих і критих басейнів сягає 36 тис. м².

По бальнео- та велнес-готелям збирається навіть окрема статистична інформація, яка свідчить, що все більше і більше туристів поєднують відпочинок в Угорщині з лікуванням на її курортах. У 2010 р. у спа-готелях зупинилася 751 тисяча туристів, що на 10% більше, ніж у 2009 р. У велнес-готелях зупинилося 917 тисяч відвідувачів, що на 28,4 % більше, ніж у попередньому році (таблиця 1). Таким чином, проглядається позитивна динаміка відвідувань готелів, що надають лікувально-оздоровчі послуги.

Кількість туристів, які відвідали Угорщину за п'ять місяців поточного року, збільшилася на 10,5 % порівняно з аналогічним періодом минулого року.

Всього за перші п'ять місяців поточного року іноземні туристи зупинялися в Угорщині 2,853 млн. разів, що на 9 % більше порівняно з аналогічним періодом 2010 р. При цьому в бальнео-готелях подорожуючі зупинялися 358 тисяч разів, а у велнес-готелях – 304 тисячі разів (23 % від загального числа), що на 41,7 % більше від показників попереднього року [8]. Найбільше відвідують Угорщину туристи з Німеччини, частка яких на

бальнеологічних курортах складає 33,9 %. Друге місце займають туристи з Австрії – 12,5 % [4]. Також приїздить багато туристів з Бельгії, Англії, Франції, Данії, Ізраїлю, Сербії, Італії, США, Румунії та України.

Таблиця 1. Кількість туристів та ночівель в спа- і велнес-готелях Угорщини

	Спа-готелі		Велнес-готелі	
	2010	2010/2009	2010	2010/2009
<i>Внутрішній туризм</i>				
Кількість туристів, тис.чол.	445	+12,1%	710	+26,8%
Кількість ночівель, тис.	1,275	+8,2	1,598	+28,6%
<i>Зовнішній туризм</i>				
Кількість туристів, тис.	305	+7,0%	207	+34,4%
Кількість ночівель, тис.	1,295	+1,7%	614	+42,9%
<i>Всього</i>				
Кількість туристів, тис.	751	+10,0%	917	+28,4%
Кількість ночівель, тис	2,571	+4,8%	2,212	+32,2%

Складено за [2, С.14].

Проте головними відвідувачами бальнеологічних курортів залишаються угорські туристи. Ними здійснюється 58 % поїздок країною з лікувально-оздоровчою метою. медичні і оздоровчі послуги занадто дороге задоволення для угорця середньої ланки суспільства, тому надаються державні субсидії громадянам Угорщини в рамках Національної служби охорони здоров'я для здійснення лікувально-оздоровчих поїздок (10 днів лікарняної відпустки надається щорічно) або ж компанії купують оздоровчі тури для своїх працівників. Найбільше угорці відвідують регіон Балатону, Будапешт та Центральнодунайський регіон. Серед курортних міст – це Хайдусобосло, Шиофок, Хевіз, Егер, Сегед, Печ, Дебрецен та Залакарош. Угорські туристи, які відвідують курорти з метою лікування, витрачають у середньому 41 дол. США на день.

Що стосується іноземних туристів, то вони більше воліють відвідувати сучасні, спеціально збудовані курортні комплекси з найновішим обладнанням купалень, витриманими архітектурними особливостями тієї чи іншої лазні (наприклад, турецькі ванни в стилі бароко) та максимальним переліком послуг бальнеотерапії. Ключовими показниками при виборі того чи іншого курорту є якісне обслуговування, наявність кваліфікованого персоналу та гарне співвідношення якості послуг і цін на них (ціни у Західній Європі на порядок вищі). Іноземні туристи витрачають на оздоровлення і лікування близько 82 дол. США на день [1, С.54-55].

Таблиця 2. Кількість угорських та іноземних туристів відповідно до типів закладів розміщення

Тип закладу розміщення	Угорські туристи		Іноземні туристи	
	2010	2010/2009	2010	2010/2009
Готелі	6,176,332	+5.9%	7,727,557	+6.1%
5-зіркові	210,534	-1.8%	1,341,025	+9.2%
4-зіркові	2,630,740	+15.4%	3,808,200	+16.8%
3-зіркові	2,730,006	-0.5%	2,357,454	-5.6%
2-зіркові	530,219	+5.6%	182,443	-25.2%
1-зіркові	69,979	-26.0%	33,495	-34.8%
Спа-готелі	1,275,261	+8.2%	1,295,413	+1.7%
Велнес-готелі	1,598,205	+28.6%	613,505	+42.9%
Гостьові будинки	1,258,433	-9.1%	455,043	-8.7%
Туристичні хостели	557,136	+4.3%	44,116	-25.7%
Молодіжні хостели	445,182	-12.3%	86,217	-15.4%
Бунгало	791,711	+7.1%	163,840	-9.3%
Кемпінги	443,567	-14.5%	881,600	-20.6%
Загальний показник	9,672,361	+1,6	9,358,373	+1,4%

Складено за [2, С.6-7].

Угорські туристи зупиняються, як правило, в 4- або 3-зіркових готелях, при чому зараз вони частіше обирають 4-зіркові заклади розміщення (порівняно з 2009 р. кількість туристів, які відвідали чотиризіркові готелі збільшилася на 15,4 %, а 3-зіркові – навпаки зменшилася на 0,5%), а також у спа- та велнес-готелях (1 275 261 та 1 598 205 туристів відповідно).

Іноземні ж туристи обирають 5-ти та 4-зіркові готелі, а також, спостерігається позитивна динаміка відвідувань спа- та велнес-готелів.

Що стосується ступеня популярності і відвідуваності серед бальнеологічних курортів Угорщини, то за повідомленням прес-служби «Угорського туризму» найпопулярнішою останнім часом стала північна частина країни, зокрема такі курорти, як Егер, Егерсалок, Мішкольц-Тапольца, Мезекевешд.

Так, у 2010 р. число туристів, які відвідали північний регіон зросло на 5,8 %, а за 9 місяців 2011 р. на 9,7 % більше закордонних та на 5% більше угорських туристів відважились відвідати північний регіон, ніж у 2010 р. Зростання відвідувань відбулося за рахунок рекламної діяльності та різних тематичних акцій. Зокрема, в регіоні з червня по липень здійснювалися гастрономічні тури, а кожного вівторка відвідувачі аквапарків могли придбати квиток значно дешевше. Так само, зростання популярності регіону не обійшлося без закордонних відвідувачів, зокрема були організовані тури для німецьких та румунських журналістів та українських лікарів [6]. Проте, не лише північна частина Угорщина є

привабливою для туристів. Можна проаналізувати аналіз відвідуваність окремих бальнеологічних курортів країни відповідно до національностей іноземних туристів.

Столицю Угорщини найбільше відвідують американські, німецькі та румунські туристи. Німці відвідують майже всі курорти країни, проте найбільше їх приїжджає до регіону озера Балатон (особливо влітку). Також виділяють 8 спа-міст, до яких найчастіше їдуть туристи з Німеччини, щоб оздоровитися (головним чином, Домбовар – 65 %, Харкань – 53 %, Хевіз – 52 %, Залакарош – 83%). Австрійських туристів найбільше на курортах поблизу угорсько-австрійського кордону. Це місто-спа Шопрон (68 %) та курорт Мошонмадьярвар (65 %). Румунські туристи віддають перевагу таким містам, як Дебрецен, Сегед, Мішкольц, Мако, Будапешт.

Українці також віддають перевагу курортам поблизу кордонів України з Угорщиною, зокрема це курорти у Кішварді (55 %) та Ньїредьгазі, Хайдусобосло, Дебрецені.

Сегед найпопулярніший серед сербських туристів (66,5 % від усіх відвідувань). Бюкк відвідують, як правило, ірландці, а Дебрецен є фаворитом серед туристів з Ізраїлю (65 %) та Норвегії (43,6 %).

Що ж до перспектив розвитку бальнеологічних курортів Угорщини, то вони є. Основним документом щодо політики Угорщини в галузі туризму є Національна стратегія розвитку туризму на 2005-2013 рр., затверджена урядом 28 вересня 2005 р.

Стратегію розвитку туризму розроблено відповідно до практики Європейського союзу. Було визначено новий підхід - туризм є частиною не тільки економічного сектору, а й життя. Близько 300 млрд. угорських форинтів буде виділено на втілення проектів з розвитку туризму, які можуть у подальшому зацікавити інвесторів (розмір інвестицій близько 1000 млрд. угорських форинтів). Серед найперспективніших напрямів розвитку туризму виділено історико-культурний, діловий та лікувально-оздоровчий туризм.

У рамках стратегії наголошується на тому, що до 2020 року Угорщина повинна стати найпопулярнішим місцем для оздоровчого туризму в Європі.

Центральним елементом є оздоровчий туризм на основі термальних вод і розвиток суміжних медичних послуг [9]. У найближчі роки імідж Угорщини у міжнародному туризмі буде виглядати як «Цілюща Угорщина». Про це заявив депутат Парламенту країни, секретар Міністерства економіки Балаж Ботос. На його думку, країна має величезний потенціал для розвитку оздоровчого туризму.

Галузь повинна розвиватися разом із загальною туристичною інфраструктурою і основним помічником може стати гастрономічний туризм, який входить у 8 Health-related Tourism Segments (систему взаємодіючих сегментів туризму, що має відношення до здоров'я), серед яких: медичний туризм, стоматологічний туризм, SPA-туризм, wellness-

туризм, спорт-туризм, кулінарний туризм, туризм пенсіонерів, туризм людей з обмеженими можливостями [7].

Крім того, представники оздоровчих і лікувальних установ ретельно стежать за науковими інноваціями і впроваджують їх у життя. На курортах, таких як, наприклад, Хевіз, лікуються онкологічні захворювання методами квантової медицини. У санаторіях застосовується «рибна терапія» - незамінний засіб лікування тяжких шкірних захворювань, таких як псоріаз, лускатий лишай і екзема. Високий рівень розвитку медицини, застосування матеріалів та обладнання західноєвропейської якості при сенсаційно низьких цінах приваблюють туристів з усього світу [9].

Сьогодні надзвичайно вигідно інвестувати гроші в лікувально-оздоровчий туризм країни, оскільки Угорщина має унікальні геотермальні характеристики, ноу-хау в області термічної утилізації води та характеризується високими показниками розвитку медичної освіти.

Найбільші капіталовкладення за останні роки:

1. Відкрито третій готель мережі Hilton у Вишеграді (40 км від Будапешта). Це п'ятизірковий готель дванадцятиповерховий, розрахований на 211 номерів, з конференц-залами та президентським номером.

2. У місті Дебрецен виділено 10 млрд. форинтів на поточні ремонтні роботи та розширення спа-готелів. Близько 2,5 млрд. форинтів витрачено на плавальні басейни, 2,2 млрд. форинтів – на розширення можливостей спа, 5,3 млрд. форинтів – на будівництво 4-зіркового готелю (відкритий у 2010 році).

3. Консорціум Aquaprofi і Proform виграв тендер на будівництво чотиризіркового готелю в місті Залакарош. Розмір інвестицій – 2,7 млрд. форинтів. Готель матиме 220 номерів та належатиме до готельного ланцюга Park Inn, що є частиною Rezidor Hotel Group.

4. Iberalta Group (Іспанія) підписала низку контрактів, пов'язаних з інвестуванням будівництва туристичних комплексів на території купалень Тисакечке та Сольнок.

5. Угорські інвестори відкрили п'ятизірковий спа-готель у Шарварі. Готель «Spirit Hotel Thermal Spa» налічує 273 двомісних номерів. Його конференц-зал розрахований на 500 гостей, а курортна територія разом з 22 басейнами займає 10 000 км².

6. Угорська компанія «Mellow Mood Group» планує завершити перетворення малоперспективного готелю поблизу Виставкового центру в Будапешті на чотиризірковий заклад розміщення, який нараховуватиме 160 номерів, а також матиме конференц-зал, розрахований на 250 чоловік. Загальна сума інвестицій – 8 млрд. форинтів.

Серед нових запропонованих проєктів: 1) розбудова курорту у селищі Кестхей: будівництво чотиризіркового велнес-готелю на 172 номери з можливістю розміщення 2000-2500 осіб; 400 апартаментів. Розмір інвестицій складає 25 млрд. форинтів; 2) створення парку здоров'я преміум-класу у Капуварі. Дво-, чотири- та п'ятизіркові лікувально-оздоровчі готелі розраховані на 200 номерів. Також передбачається

створення медичного центру. Комплекс медичних послуг включатиме лікувальні водні процедури, унікальні вуглекислі ванни, гідротерапію, електролікування та інші лікувальні програми. Крім того тут будуть створені усі можливості для проведення культурних заходів, конференцій тощо. Загальна сума інвестицій: 63 млн. євро [3, С.8-9].

Висновки. Бальнеологічні курорти Угорщини займають важливе місце на світовому ринку лікувально-оздоровчого туризму. Найбільше бальнеологічних курортів в Угорщині відвідують туристи з Німеччини та Австрії, а також – Бельгії, Англії, Франції, США, Румунії та України. Розвиток бальнеологічних курортів Угорщини має значні перспективи, адже сьогодні в Угорщині лікувально-оздоровчий туризм є пріоритетним напрямом в туризмі. У найближчі роки імідж країни у міжнародному туризмі буде виглядати як «Цілюща Угорщина». У рамках Національної стратегії розвитку туризму наголошується, що до 2020 року Угорщина повинна стати найпопулярнішим місцем для оздоровчого туризму в Європі.

1. Wellness tourism and medical tourism: where do spas fit? // Reserch report: Global spa summit/ - 2011. – New York. – 137 p.

2. Tourism in Hungary / Ed. By Bartok Bela. – Hungarian Central Statistical Office. – 2010. – 16p.

3. Tourism in Hungary: A natural choise for investors / Ed. By Jozsef Attila. – Budapest: Ministry of Local Government, Tourism Department. – 2010. – 12 p.

4. <http://travel.ria.ru/opinion/20110329/223242347.html> (21.11.11).

5. <http://www.kreschatic.kiev.ua/ua/2244/art/10805.html> (29.11.11).

6. <http://www.tourismnews.com.ua/news-1152.html> (03.11.11).

7. <http://sndtour.com/index.php?id=788> (17.11.11).

8. <http://www.euromag.ru/hungary/11155.html> (29.11.11).

9. <http://www.atorus.ru/news/press-centre/new/12884.html> (25.11.11).